PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

PAMUKKALE UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES INSTITUTE

ISSN 1308 - 2922 Sayı/*Number* 7 Ağustos/*August* 2010

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Adına
Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT

Baş Editör
Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR

İngilizce Düzeltme
Yrd. Doç. Dr. Recep Şahin ARSLAN

Hakemli bilimsel bir dergi olan PAUSBED yılda üç kez yayımlanmaktadır.
Dergide yayımlanan çalışmalardan, kaynak gösterilmek şartıyla alıntı yapılabilir.
Çalışmaların tüm sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir.

Grafik ve Dizgi
Gülderen ÇAVUŞ ALTINTAŞ

Baskı
GENÇASLAN
Dijital Baskı Merkezi
+90 258 261 68 60

Yazışma Adresi
Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rektörlük Binası Kat: 2
Kınıklı Yerleşkesi 20070 Kınıklı – DENİZLİ / TÜRKİYE
Tel. + 90 (258) 296 22 10 Fax. +90 (258) 296 23 47
e-posta: **pausbed@pau.edu.tr**

Danışma ve Yayın Kurulu

Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Ramazan BAŞTÜRK	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Milay KÖKTÜRK	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Ali Rıza ERDEM	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Yasin SEZER	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. M. Yaşar ERTAŞ	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Aydın SARI	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Nurten SARICA	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Kerim DEMİRCİ	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Kamil ORHAN	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Recep Şahin ARSLAN	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Türkay Nuri TOK	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Saim CİRTİL	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Türkan ERDOĞAN	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Safi AVCI	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Selçuk Burak HAŞILOĞLU	Pamukkale Üniversitesi

Hakem Kurulu

Prof. Dr. Aylin Görgün BARAN	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Aytül KASAPOĞLU	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Celal ŞİMŞEK	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan BOYNUKARA	Yüzüncüyıl Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet MEDER	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet TAKKAÇ	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Nurullah ÇETİN	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Altan ÇETİN	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Himmet HÜLÜR	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. İ. Hakan MERT	Uludağ Üniversitesi
Doç. Dr. Köksal ALVER	Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Süleyman İNAN	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Yunus BALCI	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Abuzer KIZIL	Muğla Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. A.Oğuz ALP	Anadolu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ertekin DOKSANALTI	Selçuk Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Haldun SOYDAL	Selçuk Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. İsa KIZGUT	Akdeniz Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Lale DOĞER	Ege Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mehmet TEKOCAK	Selçuk Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Nesime CEYHAN	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Yücel CAN	Niğde Üniversitesi

Dergimizin bu sayısına gönderilen makaleleri değerlendiren hakem kuruluna teşekkürlerimizi sunarız.

Sekreterya

Recep DURMUŞ

Azize ŞIRALI

İÇİNDEKİLER/*CONTENTS*

Aytekin BÜYÜKÖZER..... **1**
Lagina Hekate Tapınağı'nın Altyapı ve Stylobat Düzenlemesinde Uygulanan Oranlar
The Rates Which are Applied in the Infrastructure and Stylobate Settings of Lagina Hecate Temple

Bülent Cercis TANRITANIR **15**
The Woman Warrıor'da Yemek Kültürü ve Kadın
Women and Food Culture in the Women Warrior

Hande ŞAHİN..... **21**
Türkiye'de İşçi Sınıfının Gelişim Süreci ve Geçmişten Günümüze İşçi Hareketi
The Development Process of the Working Class and the Heritage of the Labor Movement from Past to Present in Turkey

Makbule EKİCİ..... **31**
Lagina Kutsal Alanında Bulunan Sikkelerin Değerlendirilmesi
Evaluation of Coins Found at Lagina Hecate Sacred Area

Mustafa BÜYÜKKOLANCI – Gökçen Kurtuluş ÖZTAŞKIN..... **39**
Selçuk-Efes Müzesi'nde Sergilenen St. Jean Kilisesi'ne Ait Korkuluk Levhaları ve Templon Arşitravları
Parapet Slabs and Templon Architraves from St. Jean Church, on Display in Selçuk-Efes Museum

Olcay ÖZKAYA DUMAN..... **51**
Tarih Bilimi ve Bilgisi Açısından Aydınlanmadan Günümüze Sorularla Tarih Felsefeleri ve Kavrayışları
Questions on Philosophy of History and ıts Concepts From the Enlightenment Period to Date in Terms of History Science and Knowledge

Serkan GÜZEL..... **71**
Meydan Gerçekliği ve Kentsel Cisimleşme
The Reality of Space and Urban Embodiment

Serkan GÜZEL – Mehmet MEDER..... **93**
Toplumsallaşma ve Bireyselleşme Çelişkisinde Öğrenci Evleri
Student's Residences in Contradiction Between Socialization and Individualization

Ünal ŞENTÜRK..... **113**
Değişen Ekonomik ve Sosyal Koşulların Bir Ürünü Olarak Karakter Aşınması
Character Corrosion as the Consequence of the Changing Economic and Social Conditions

Yasemin ER..... **125**
İsauria'da Yelbeyi Kaya Mezarı ve Süvari Kabartması
The Yelbeyi Rock-Cut Tomb in Isauria and Horseman Relief

Zübeyde ŞENDERİN..... **135**
Yusuf Atılgan'ın Canistan Adlı Romanında Bir Anti - Kahraman: Selim
An-Anti Hero in Yusuf Atilgan's Novel Called Canistan: Selim

Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Sayı 7, 2010, Sayfa 39-49

SELÇUK-EFES MÜZESİ'NDE SERGİLENEN ST. JEAN KİLİSESİ'NE AİT KORKULUK LEVHALARI VE TEMPLON ARŞİTRAVLARI

Mustafa BÜYÜKKOLANCI* - Gökçen Kurtuluş ÖZTAŞKIN**

Özet

Efes St. Jean Kilisesi Erken Bizans Dönemi'nden, 1304'teki Türk fethine kadar önemini koruyan bir yapı ve hac kilisesi olarak karşımıza çıkar. Bu özelliği kilisenin iç dekorasyonun değişen beğeni ve gelişen akımlar çerçevesinde yenilenmesini sağlamıştır. Bu sebeple Bizans Sanatı içerisinde mimari plastik eserler için; Erken Bizans Dönemi ile Orta Bizans Dönemi arasındaki motif ve kompozisyonlardaki değişimin izlenebildiği önemli bir merkez konumundadır. Müzede sergilenen 10 adet levha örneğinden 5 tanesi daha önce yayımlanmış olsa da; yayımlanmamış diğer örneklerle ve templon arşitravları ile beraber ele alınarak, küçük bir katalog şeklinde ve bir bütün olarak araştırmacılara sunulması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Efes, St. Jean, Bizans, Mimari plastik, Korkuluk levhası, Arşitrav*

PARAPET SLABS AND TEMPLON ARCHITRAVES FROM ST. JEAN CHURCH, ON DISPLAY IN SELÇUK-EFES MUSEUM

Abstract

Ephesus St. Jean Church covers its importance as a pilgrimage center, from the early Byzantine period until the Turkish conquest in 1304. Because of this feature, the interior decoration of the church was renewed under the influence of changing tastes and evolving trends. Therefore, St. Jean is an important center for Byzantine Art in the works of architectural sculpture in terms of viewing the changes in the compositions and motifs between the early and middle Byzantine periods. Although five samples of parapet slabs were published before, we present all samples on display in the museum as a small catalog with the others and templon architraves.

Key Words: *Ephesus, St. Jean, Byzantine, Architectural sculpture, Parapet slab, Architrave*

1. GİRİŞ

Bizans Mimarisi'nin önemli bir konusu olan mimari plastik, üretildikleri dönemin beğenisine göre çeşitli teknikler kullanılarak şekillendirilen ve bezenen mimari elemanlar üzerinde yer alan kabartmalardır. Bunlar yapıya plastik bir özellik katarak iç mimaride mozaik ve fresklerin yanı sıra dekorasyonu tamamlayan ve ona daha çok estetik anlam kazandıran öğelerdir. (Mimari Plastik hakkında detaylı bilgi için bkz: Parman, 2002: 91-97) Tüm diğer maddi kültür varlıklarında olduğu gibi, mimari plastik uygulamalarında da coğrafi bölgenin sağladığı koşullara, ekonomik duruma, dönemin beğenisine ve yapı ustasının gerçekleştirdiği bireysel çözümlere göre değişiklikler gözlenir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, mimari plastik öğeler, dönemlere göre değişen ve çeşitlilik gösteren üslup özellikleri ile tanımlama, sınıflandırma ve tarihlendirmede önemli bilimsel veriler sunar. Böylece bu taş eserler bir dönemin yapılarının, çevresiyle ve tarihsel içeriğiyle bir bütün olarak değerlendirilmesini sağlar.

Erken Bizans Dönemi mimari plastik uygulamalarında en nitelikli örnekler sütun başlıklarında görülmektedir. Özellikle 5. ve 6. yüzyıllarda Korinth ve Kompozit düzenli başlıklarda doruk noktasına ulaşılmış etkileyici örnekler görülmektedir. (Erken Bizans Dönemi başlıkları için bkz: Kautsch, 1936; Zolt, 1994; Betsch, 1977; Dennert, 1998) Levha ve arşitravlar üzerindeki kompozisyonlarda ve işçilikte Antik

* Yrd. Doç. Dr., Mustafa BÜYÜKKOLANCI, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü; St. Jean Anıtı ve Ayasuluk Tepesi Kazı Başkanı. e-posta: mbuyukkolanci@pau.edu.tr
** Öğr. Gör., Gökçen Kurtuluş ÖZTAŞKIN, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, DENİZLİ.
e-posta: gokcenko@gmail.com
*Yayında kullanılan resimler Arkeolog Mustafa M. Erdem tarafından çekilmiştir. Kendisine teşekkür ederiz.

Çağ geleneklerinin devam ettiği gözlenir. I. Iustinianus Dönemi eserlerindeki ajur işlemeler, başkentten eyaletlere yayılmıştır. (Alparslan, 2003a:188) Erken Bizans Dönemi eserleri için epigrafik kaynaklar ve üslup özellikleri birlikte değerlendirilerek tarihlendirme yapmak mümkünse de 7.–8. yüzyıllarda, inşa faaliyetlerindeki azalma ve Erken Bizans Dönemi kompozisyonlarının aynı üslupta devam etmesi tarihlendirmeyi zorlaştırmaktadır.

I. Iustinianus Dönemi sonrasında Orta Bizans Dönemi içerisinde kesin tarihlendirilmiş örneklerin sayısı azdır. (Tarihi kesin olarak bilinen örnekler için bkz: Yalçın, 2001: 551-552) Bu sebeple, Orta Bizans Dönemi mimari plastiği öncelikle benzer örnekler ve yerel özellikler üzerinden üslup değerlendirmesi yapılarak değerlendirilmektedir. İkonoklast Dönem sonrasındaki kompozisyonlarda çoğunlukla geometrik ve stilize bitkisel motifler görülür. Bunların içinde çeşitli hayvan figürleri doğaldan uzak bir şekilde işlenmiştir. (İkonoklast Dönem sonrasına ait ilk kiliselerden biri olan Sripou kilisesi için bkz: Megaw, 1966; Papalexandrou, 1998) 6. yüzyıldan beri var olduğu bilinen Doğu/Arap etkisi, 9–10. yüzyıl itibariyle Bizans sanatının her alanında artmıştır. (Sheppard, 1969: 69) Mimari plastik eserlerde akanthusun yerine daha çok palmetlerin ve stilize geometrik bezemelerin tercih edildiği, soyut geometrik çeşitlemelerin kullanıldığı görülür. Doğu kökenli mitolojik hayvan figürleri de yine bu dönemde kullanılmaya başlanmıştır. (Rodley, 1994: 150; Yalçın, 2001: 556) Bizans Dönemi mimari plastiğinin en önemli özelliği belirli süsleme motiflerinin farklı kombinasyonlar içerisinde kullanılmasıdır. Bu sebeple birbiriyle aynı iki parça tespit etmek nerdeyse imkânsızdır. Motifler birbirleriyle benzerlik gösterse de stilistik açıdan farklılıklar vardır. (Yalçın, 2001: 555) Orta Bizans Dönemi mimari plastiğinde Anadolu'da bulunan malzemeler yerel özellikleri ağır basan bölgesel ekollere ait eserler olarak karşımıza çıkarlar. Ancak bu bölgesel ekollerin Başkent'te ortaya çıkan akımlardan haberdar oldukları gözlenir. (Başkent'te Orta Bizans Dönemi mimari plastiği için bkz: Mango ve Hawkins, 1968; Bölgesel ekollerin başkent ilişkisi için bkz: Morganstern, 1983; Alparslan, 2003b)

Efes St. Jean Kilisesi Erken Bizans Dönemi'nden, 1304'teki Türk fethine kadar önemini koruyan bir yapı ve hac kilisesi olarak karşımıza çıkar. Bu özelliği kilisenin iç dekorasyonun değişen beğeni ve gelişen akımlar çerçevesinde yenilenmesini sağlamıştır. Bu sebeple Bizans Sanatı içerisinde mimari plastik eserleri için; Erken Dönem ile Orta Dönem arasındaki motif ve kompozisyonlardaki değişimin izlenebildiği önemli bir merkez konumundadır. (St. Jean Kilisesi'ne ait mimari plastik eser örnekleri için ayrıca bkz: Russo, 1999; Yalçın ve Büyükkolancı, 2003; Yalçın, 1999; Sotiriu vd.; 1951)

1960-63 ve 1974-2006 yılları arasında Efes Müzesi tarafından yapılan düzenli kazı çalışmalarında Haçlı ve Türk Dönemi'nde çeşitli alanlarda ikinci kez kullanılan (mezar kapağı gibi) St. Jean Kilisesi'ne ait yüzlere mimari plastik parça ele geçirilmiştir. (Kazı ve araştırmalar için bkz: Gültekin vd.; 1962; Büyükkolancı, 2009; Büyükkolancı, 1999; Hazine Dairesi ve Vaftizhane için bkz: Büyükkolancı, 1982) Bu parçalar uzun yıllardan beri kazı deposunda korunmakta* ve bir bölümü 2007 yılında Selçuk-Efes Müzesi'nde sergilenmeye başlanmıştır. Bu çalışmada sergilenen levha ve templon arşitravları bir grup halinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Müzede sergilenen 10 adet levha örneğinden 5 tanesi daha önce yayımlanmış olsa da; yayımlanmamış diğer örneklerle ve templon arşitravları ile beraber ele alınarak, küçük bir katalog şeklinde ve bir bütün olarak araştırmacılara sunulması hedeflenmiştir.

2. KATALOG

Korkuluk Levhası
Kat. No: 01
Müz. Env. No: 562
Kazı. Env. No:
Yük: 82 **Boy: 55-37** **Kal.:** 11 cm.
Mal.: Mermer
Yayınlar:

Levhanın sağ tarafında kaideye oturduğu bölüm görülmektedir. Orijinal duruşunda; ön yüzünün sol tarafında, çift kademeli silmeyle 26.5x65.5 cm ölçülerinde dikdörtgen bir pano oluşturulmuştur. Pano içerisinde kalın silmelerden oluşturulmuş bir rhombus ve merkezinde bir daire görülür. 6. yüzyıl

* St.Jean Mimari plastiği konusunda geniş bir katalog çalışması hazırlığı tarafımızdan sürdürülmektedir. Kiliseye ait litürjik kuruluşların restitüsyon önerileri ve yapının mimari evreleri ile olan ilişkilerinin, bir bütün olarak, bu katalog çalışması sonucunda değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

levhalarında ve ambonlarda eşkenar dörtgen içerisinde dairesel madalyon motifi sıklıkla kullanılmıştır. (Parman, 2002: 140-141 lev.:64/ foto78; Ötüken, 1996: 101-103 taf.: 14-16) Benzer kompozisyonlara Efes Artemision'da (Russo, 2001: 265-278 fig.11-13), Çavdarhisar'da (Niewöhner, 2007: 193 taf.:40/350), Aphrodisias'da (Hebert, 2000: 52 pl.41), ve Didim'de (Pesclow, 1975: 230 taf.45/4) rastlanmaktadır. Tüm örnekler için 5–6. yüzyıl değerlendirmesi yapılmıştır.

Resim 1: Korkuluk levhası (Kat. No: 01)

Korkuluk Levhası Parçası
Kat. No: 02
Müz. Env. No: 1594
Kazı. Env. No: StJ. 60/20
Yük.: 73 **Gen.:** 119 **Kal.:** 7cm.
Mal.: Mermer
Yayınlar: Büyükkolancı, 2007; Grabar, 1963; Bammer, 1974; Ulbert, Thilo; 1969/70**.**

Dikdörtgen levhanın alt kısmı kırıktır. Levha yüzeyi çift şeritli dikdörtgen bir çerçeve içerisine alınmıştır. Alt kısımda ortada yer alan çift kulplu bir kantharos içinden çıkarak iki yana simetrik bir şekilde açılan asma dalları spiraller çizerek uzanmaktadır. Asma dalları uçlarda birer yaprak ve üzüm salkımları ile sonlanmaktadır. Spiraller şeklinde oluşturulmuş dört bölüm içerisinde profilden gösterilmiş kuşlar birbirlerine dönük olacak şekilde yerleştirilmişlerdir. Kuşlar başlarını üzüm tanelerine uzatır biçimde işlenmiştir. Soldaki kuşlar başlarını normal şekilde uzatırken, sağdaki kuşlar başlarını çevirerek üzümlere uzanmış şekilde tasvir edilmiştir. Kuşlardan sağ üsttekinin, kanatlarının işlenişi ve ibiği sayesinde, tavus kuşu olduğu anlaşılmaktadır. Kompozisyon Cennet'i, kuşlar da Cennet'te yer alan ruhları temsil etmektedir.

Levha Thilo Ulbert tarafından 8. yüzyılın ilk yarısına; Andre Grabar tarafından 9.-10. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Resim 2: Korkuluk levhası (Kat. No: 02)

Korkuluk Levhası
Kat. No: 03
Müz. Env. No: 5/7/778
Kazı. Env. No: StJ.78/20
En: 85 **Boy:** 204 **Kal.:** 8 cm.
Mal.: Mermer
Yayınlar:

Sağlam durumdaki levhanın ön yüzünde bezeme dikdörtgen silme içerisinde, iki bölüm oluşturacak şekilde tasarlanmıştır. Levhanın sol kısmına, kare bir alan sağlamak için, iki yanda dikey dikdörtgen bantlar yapılmıştır. Sol yanda iki, sağ yanda bir dikey dikdörtgen bant yer alır. Bantlardan en soldaki ve sağdakinde, sıralar halinde dört yapraklı çiçek motifleri işlenmiştir. Kare alanın hemen solundaki bantta ise ters yönlü diyagonal çizgilerden oluşan geçme motifi görülür. Ortadaki kare alanda kademeli silmelerden oluşturulmuş dairesel rozet içerisinde dört yapraklı yonca motifi görülür. Yaprakları bölen ince şeritler çapraz şekilde birleşmektedir. Merkezdeki Latin Haçı altta Golgota Tepesi'ni temsil eden dört basamaklı bir kaide üzerine oturmaktadır. Haçın üst kolu üzerine ve dairesel rozetin köşe boşluklarına üç yapraklı palmetler yerleştirilmiştir. Sağ bölümde, dikdörtgen kademeli silmeler içerisinde rhombus bulunur. Eşkenar dörtgenin merkezinde yuvarlak bir madalyon yer alır. Madalyonun içi yelpaze şeklinde açılan düzgün dil yapraklarıyla doldurulmuştur. Göbek kısmında da aynı düzenleme görülür. Madalyonun dört

yanında, eşkenar dörtgenin iç köşelerine uzayan, üç yapraklı palmetler yer alır.

Levha 9-10. yüzyıla tarihlenmelidir. Levhanın bir benzeri yine St. Jean kazılarında, aynı yerde (Skeuophylakion GD köşe odası tabanı) bulunmuştur (bkz.: Kat. No: 4). Ayrıca İznik müzesinde sergilenen levhanın sol tarafında görülen düzenlemeyle benzer bir levha benzer başka bir örnek için orta dönem tarihlendirmesi önerilmiştir. (Ötüken, 1996: 98,106 taf.: 13/4)

Resim 3: Korkuluk levhası (Kat. No: 03)

Korkuluk Levhası
Kat. No: 04
Müz. Env. No: 6/71/78
Kazı. Env. No: StJ 78/21
Yük.: 87 **Gen.:** 203 **Kal.:** 9.5 cm.
Mal.: Mermer
Yayınlar: Büyükkolancı, 2007; Büyükkolancı, 2001.

Dikdörtgen levhanın sol kısmı, kırık parçalar halinde bulunmuş ve restore edilmiştir. Levha, dikdörtgen bir silme içerisinde iki bölüm oluşturacak şekilde tasarlanmıştır. Sol bölümde, dikdörtgen kademeli silmeler içerisinde rhombus bulunur. Eşkenar dörtgenin merkezinde yuvarlak bir madalyon yer alır. Madalyonun içi yelpaze şeklinde açılan düzgün dil yapraklarıyla doldurulmuştur. Göbek kısmında küçük bir Malta Haçı bulunur. Madalyonun dört yanında, eşkenar dörtgenin iç köşelerine uzayan üç yapraklı palmetler yer alır.

Levhanın sağ kısmında kare bir alan sağlamak için iki yanda dikey dikdörtgen bantlar yapılmıştır. Bantlar dört yapraklı çiçek motifleriyle bezenmiş ve merkezlerine birer Malta Haçı işlenmiştir. Ortadaki kare alanda, kademeli silmelerden oluşturulmuş dairesel rozet içerisinde, dört yapraklı yonca motifi görülür. Yaprakları bölen ince şeritler, çapraz şekilde birleşmektedir. Bunların üzerine yerleştirilmiş merkezdeki Latin Haçı Golgotha Tepesini temsil eden dört basamaklı bir kaide üzerine oturmaktadır. Dairesel rozetin köşe boşluklarına palmetler işlenmiştir.

Levha 9-10 yüzyıla tarihlenmelidir. Levhanın bir benzeri yine St. Jean kazılarında aynı yerde (Skeuophylakion GD köşe odası tabanı) bulunmuştur. (bkz.: Kat. No: 3) Ayrıca İznik müzesinde sergilenen levhanın sol tarafında görülen düzenlemeyle benzer bir levha benzer başka bir örnek için orta dönem tarihlendirmesi önerilmiştir. (Ötüken, 1996: 98,106 taf.: 13/4)

Resim 4: Korkuluk levhası (Kat. No: 04)

Korkuluk Levhası Parçası
Kat. No: 05
Müz. Env. No: 3/4/74
Kazı. Env. No: StJ. 20/1
Yük.: 92 **Gen.:** 102 **Kal.:** 10 cm.
Mal.: Mermer
Yayınlar: Büyükkolancı, 2007; Büyükkolancı, 2001; Ulbert, 1969; Bammer, 1974. Sotiriu, 1921–1922; Sotiriu vd., 1951.

Dikdörtgen levhanın sağ tarafı kırık ve yarıya yakın kısmı eksiktir. Levha üzerinde üç şerit halinde dikdörtgen çerçeve içerisinde üç hayvan figürü görülmektedir. Bunlar dört ayaklı, tavuk-horoz başlı ve kanatlı mitolojik hayvan figürleridir. Sol altta duran tavuk başlı küçük cüsseli hayvan, bir grifonun saldırısına uğramış durumdadır. Grifon küçük cüsseli hayvanı boyun ve sağrı kısmından sağlamca tutmuş ve yukarı kaldırır durumdadır. Grifonun kuyruğu ve kanatları yukarı kalkmıştır; ağzı açık durumdadır ve boyundaki tüyler çok belirgin işlenmiştir. Parçanın görünen kısmının sağ alt tarafında, kuyruğu sırtına doğru uzanan başka bir hayvan yer alır. Başı eksik olan bu hayvan olasılıkla bir arslan tasviridir. Sırtına doğru uzanan kuyruğunun üzerinde olasılıkla hayat ağacı motifinin alt kısmı izlenebilmektedir. Benzer kompozisyonlara dayanarak parçanın, ortada merkez bir figür (burada hayat ağacı) ve diğer yanda benzer bir düzenlemenin olması öngörülmektedir. (Benzer kompozisyonlar için bkz.: Parman, 2002: 169-170. lev.:96/foto121; Büyükkolancı, 2007: 74; Fıratlı, 1990: 242-245 pl. 99–104) Hayat Ağacı düzenlemesinin nasıl olabileceğini gösteren bir örnek Atina Bizans Müzesi'nde sergilenmektedir. (müz. Env. No: BXM 922)

Levha; Thilo Ulbert tarafından 10. yüzyıl içerisinde değerlendirilmiştir.

Resim 5: Korkuluk levhası (Kat. No: 05)

Korkuluk Levhası
Kat. No: 06
Müz. Env. No: 1/34/77
Kazı. Env. No: StJ.77/1
Yük: 89 **Gen:** 127 **Kal.:** 7 cm.
Mal.: Mermer
Yayınlar:

Sol üst köşesi restore edilmiş olarak sergilenmektedir. Dikdörtgen levha; iki kareye yakın, dikdörtgen panoya ayrılmıştır. (59x65 cm.) Bu iki pano, üçlü silmeler şeklinde düğümlü dairelerden oluşan kompozisyonlarıyla simetrik bir düzenlemeye sahiptir. Ancak dairelerin içlerindeki motifler farklılık gösterir. Her iki panoda, ortadaki büyük daireye dört yönden düğümlerle bağlanmış, dört küçük daire bulunur. Böylece dairelerden oluşturulmuş haç motifleri elde edilmiştir. Haç kolları arasına da yarım daireler yerleştirilmiştir. Soldaki panonun merkezinde haç motifi bulunur. Düğümle bağlanan dairelerden sağ ve soldakinde çarkıfelek, üst ve alttakinde altı yapraklı çiçek motifleri bulunur. Haç kolları arasındaki yarım daireler ise palmetlerle bezenmiştir. Sağdaki panoda ise tüm dairelerde palmetler görülür.

St. Jean Vaftizhanesi batı apsisli salonda geç dönem mekanının kapı önünde döşeme taşı olarak kullanılmış levha 10-11. yüzyıla ait olmalıdır. Benzer kompozisyon düzenlemelerine Orta Bizans Dönemi içerisinde değerlendirilen sütun başlıkları üzerinde de rastlanmaktadır. (Dennert, 1997: 63-64 taf.: 25/143, 26/142)

Resim 6: Korkuluk levhası (Kat. No: 06)

Korkuluk Levhası
Kat. No: 07
Müz. Env. No: 32/33/77
Kazı. Env. No: StJ. 27/74
Yük.: 100 **Gen.:** 135 **Kal.:** 8 cm.
Mal.: Kalker
Yayınlar: Ödekan, 2007; Parman ve Atasoy, 1983.

Dikdörtgen levhanın önyüzü alçak kabartma olarak bezenmiştir. Üçlü silme şeklindeki dikdörtgen bordür, düğüm motifleriyle ortadaki rhombus motifine bağlanmıştır. Köşelerde kalan alanlarda aynı özelikteki daireler yine düğüm motifleriyle dikdörtgen çerçeveye bağlanmıştır. Rhombus içerisindeki dairesel çerçevenin içinde stilize edilmiş arslan motifi bulunmaktadır. Profilden verilen arslanın başı sola dönüktür; kuyruk, bacakları arasından geçerek başa doğru uzanmıştır.

Arslan motifinin benzerlerine 12. yüzyıl el sanatlarında (seramik, kumaş vb.) sıklıkla rastlanmaktadır. Motifin taş eserlerde görülen bir benzeri Andros Arkeoloji Müzesi'nde bulunmaktadır. (Sodini, 2007: 13 fig.4) Ayrıca Sofya Arkeoloji Müzesi'nde (Grabar, 1976: pl. XLIVa), Afyon Müzesi'nde (Parman, 2002: 162 lev.:85/ foto103) sergilenen ve Demre Aziz Nikolaos Kilisesi kazısında bulunmuş arslan motifli levhalar örnek verilebilir. (Ötüken, 2006: 47-60 res.13) Tüm örnekler 12. yüzyıl içerisinde değerlendirilmiştir. Ayrıca duruş olarak buradakiyle aynı başka bir örnek Atina Bizans Müzesi'nde sergilenen arşitrav üzerinde görülmektedir. Bu parça için 10. yüzyıl sonu 11. yüzyıl başı değerlendirmesi yapılmıştır. (Müze Env. No: BXM 1056) St. Jean Kilisesi apsis kuzeyindeki Latin mezarlarından birinde kapak taşı olarak kullanılmış olan korkuluk levhası Orta Bizans Dönemi'ne 12. Yüzyıla tarihlenmektedir.

Resim 7: Korkuluk levhası (Kat. No: 07)

Korkuluk Levhası
Kat. No:08
Müz. Env. No: 447
Kazı. Env. No:
Yük.: 82 **Gen.:** 85 **Kal.:** 10 cm.
Mal.: Mermer
Yayınlar:

Levha iki parça halinde restore edilmiş durumda sergilenmektedir. Kareye yakın dikdörtgen levhanın ön yüzünde aynı şekilde bir pano oluşturulmuştur. (65x63) Pano içerisindeki dairesel madalyon içerisinde Yaşam Haçı motifi bulunur. Palmet yaprakları madalyondan haç kolları arasına doğru uzamaktadır. Dairesel madalyon ile kare pano arasında oluşan köşe boşlukları da yarım palmetler ile doldurulmuştur. Parça işçilik özelliğine göre Orta Bizans Dönemi'ne tarihlenmelidir. Yaprak işlenişlerinin benzer örnekleri Orta Bizans Dönemi sütun başlıklarında izlenebilir. (Dennert, 1997: taf. 2-38-44) Yaprakların haçın alt kolundan iki yana uzadığı örnekler çoğunluktadır. Buradaki gibi dört yönden haç kolları arasına yerleştirilen yapraklar şeklindeki düzenlemenin bir benzeri Atina Bizans Müzesi'nde sergilenmekte olan lahit üzerinde görülmektedir ve 11. yüzyıla tarihlenmiştir. (Müze Env. No: BXM 935)

Resim 8: Korkuluk levhası (Kat. No: 08)

Korkuluk Levhası
Kat. No: 09
Müz. Env. No: 33/33/77
Kazı. Env. No: StJ.28/74
Yük.: 106 **Gen.:** 141 **Kal.:** 8.5 cm.
Mal.: Kalker
Yayınlar: Parman ve Atasoy, 1983.

Dikdörtgen levhanın ön yüzü 3x4 sıra alçak kabartma olarak yapılmış düğümlü örgü motifi (antrolak) ile tamamen bezenmiştir. Üç bağlı düğümlerin orta noktaları negativ ve pozitif daireler şeklindedir. Apsis kuzeyinde Latin mezarı üzerine kapak olarak kullanılmış levha üzerindeki düğümlü örgü kompozisyonu Orta Bizans Dönemi levhalarında çokça kullanılmıştır. Yakın benzeri Eskişehir'de devşirme olarak kullanılan bir arşitrav üzerinde görülmektedir. Bu parça Orta Bizans Dönem içerisinde değerlendirilmiştir. (Parman ve Altınsapan: 2001: 126 res.12) Apsisin kuzeyindeki Latin mezarlarından birinde kapak taşı olarak kullanılan korkuluk levhası 12. yüzyıla tarihlenmektedir.

Resim 9: Korkuluk levhası (Kat. No: 09)

Korkuluk Levhası
Kat. No: 10
Müz. Env. No: 21/34/77
Kazı. Env. No: StJ.77/41
Yük.: 83 Gen.: 64 Kal.: 9 cm.
Mal.: Mermer
Yayınlar:

Dikdörtgen levhanın ön yüzünde, dikdörtgen bir çerçeve (41x60) içerisine alınmış, kalın silmelerden oluşturulmuş bir rhombus (eşkenar dörtgen – baklava motifi) yer alır. Rhombusun merkezinde bir daire ve dairenin merkezinde bir fiale kabartma olarak işlenmiştir. Dairenin iki yanında, rhombus köşelerine uzanan yürek motifleri görülür. Rhombus ile dikdörtgen çerçeve arasındaki kenar boşluklarında, ikişer yürek motifiyle sonlanan kıvrım dallar bulunur. Vaftizhane Güney kapısı önündeki Latin mezarı üzerinde kapak taşı olarak kullanılmış ve orada bulunmuştur.

Benzer örnekler Priene'de (Westphalen, 1998: 318 taf. 42/1) ve Aphrodisias'da (Hebert, 2000: 232 pl. 99) görülmekte ve Orta Bizans Dönemi içerisinde değerlendirilmektedirler.

Resim 10: Korkuluk levhası (Kat. No: 10)

Templon Arşitravı
Kat. No: 11
Müz. Env. No: 5/5/07
Kazı. Env. No: StJ. 78/51a ; StJ. 78/51b
Uz.:247 Gen.:54 -37 Kal.: 12 cm
Mal.: Mermer
Yayınlar: Yalçın ve Büyükkolancı; 2003.

Templon arşitravına ait parçalar 1304'deki Türk istilası sonrasında depo haline getirilen hazine dairesinin (skeuophylakion) GD köşe odasında taban döşemesi olarak kullanılmış ve bu halde bulunmuştur. Arşitrava ait iki parça restore edilmiş durumda sergilenmektedir.

Alt yüzünde; Orta Bizans Dönemi'nin tipik motiflerinden olan spiraller, yıldızlar, çiçekler, birbirine geçmiş daireler içerisinde haçlar ve rhombus motifleri görülmektedir. Parçanın iki tarafında, taşıyıcılara denk gelen bezemesiz bırakılmış alanlar görülmektedir. Aradaki bezemeli bölüm, üç dikdörtgen panoya ayrılmıştır. Soldaki dikdörtgen pano çerçevesi; köşelerde yürek motifleriyle, kenar merkezlerinde ise yarım daireler şeklinde düzenlenmiştir. Dikdörtgenin içerisinde birbirine geçmiş beş daire bulunur. Bu dairelerden merkezdekinde haç motifi, iki yanında altı kollu çiçek ve birer çarkıfelek motifi içeren daireler simetrik olarak düzenlenmiştir.

İkinci dikdörtgen içerisinde, alt alta iki sıra halinde üçer daire bulunur. Üst sıradaki daireler sırasıyla altı kollu çiçek, haç ve dört yapraklı yonca motifleriyle bezenmiştir. Alt sıradaki dairelerde ise dört yapraklı yonca, çarkıfelek ve altı kollu çiçek motifleri bulunur. İki sıralı daireler arasında oluşan boşluklara küçük haçlar işlenmiştir.

Üçüncü ve en sağdaki dikdörtgen panoda ise bir rhombusun merkezinde daire içerisine alınmış christogram yer alır. Dairenin iki yanında yürek motifleri bulunur. Rhombus ile dikdörtgen arasındaki kenar boşluklarındaki daireler içerisinde haç ve altı kollu çiçekler çapraz olarak düzenlenmiştir.

Parçanın ön yüzü, birbirine geçmiş daireler içerisinde haç, dört yapraklı yonca, altı-sekiz kollu çiçekler, çarkıfelek ve eşkenar dörtgenlerden oluşan bir bant şeklinde düzenlenmiştir. Bemaya bakan arka yüzü ise bezemesiz bırakılmıştır. Aynı yerde bulunan ve üzerinde bu parçayla aynı kompozisyon şemasının görüldüğü başka bir örnek daha mevcuttur. (Yalçın, 2003: 304 fig.4)

Parça kazı deposunda bulunmaktadır. (Kazı env. No: 52) Parçanın ön yüz bezeme programı aynıdır. Alt yüzde ise altı kollu yıldızlar içerisinde sekiz yapraklı çiçek ve haç görülmektedir. Arşitrav parçaları Kat No 3 ve 4 ile aynı yerde Skeuophylakion GD köşe odasının tabanında bulunmuştur. Burada bulunan korkuluk levhaları 9-10. yüzyıla tarihlenmiştir. Bu nedenle ölçüleri bakımından levhalara çok uyumlu olan bu templon arşitravı da aynı döneme tarihlenebilir. Daha önce bu arşitrav 10. yüzyılın ikinci yarısı ile 11. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmiştir.

Resim 11: Templon arşitravı (Kat. No: 11)

Templon Arşitravı
Kat. No: 12
Müz. Env. No: 15/33/74
Kazı. Env. No: G.StJ.25/74
Uz.: 194 **Gen:** 66-50 **Kal.:** 15 cm.
Mal.: Mermer
Yayınlar:

Trapez kesitli arşitrav kısmen kırıktır. Alt yüzünün sağ tarafında, taşıyıcıya denk gelen bezemesiz alan kalabilmiş, ancak solda simetriği eksiktir. Alt yüzde, dikdörtgen bir pano içerisinde yan yana iki rhombus işlenmiştir. Sol taraftaki rhombusun merkezinde dairesel madalyon içerisinde bir Malta Haçı, sağdakinde ise Latin Haçı yer alır. Madalyonların iki yanından rhombus köşelerine palmetler uzanmaktadır. Rhombuslar arasında kalan üçgen alanlar kademelendirilmiştir. Köşe boşluklarında stilize kıvrık dallar işlenmiştir.

Ön yüzdeki daireler içinde baklava motifleri içinde stilize haç motifleri işlenmiştir. Arka yüz düz bırakılmıştır. Vaftizhane'nin dışında Kuzeybatı kısmında bulunan templon arşitravı işçilik ve kompozisyon özellikleriyle Orta Bizans Dönemi 12. yüzyıl özelliği göstermektedir.

Resim 12: Templon arşitravı (Kat. No: 12)

KAYNAKÇA

Alparslan, S. (2003a) "Likya'da Alacahisar Kilisesinin Kiborion Kemerleri", **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 20/1, pp: 186-198.

Alparslan, S. (2003b) "The Evaluation of the Motifs and Styles of the Architectural Sculpture of the Byzantine Age in Antalya and Lycia", **Adalya**, VI, pp: 251-264.

Bammer, A. (1974) **Führer durch das Archäologische Museum in Selçuk-Ephesos**, Österrechisches Archäologisches Institut, Wien.

Betsch, W.E. (1977) The History, Production and Distribution of The Late Antique Capital in Constantinople. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). University of Pennsylvania.

Büyükkolancı, M. (1982) "Zwei Neugefundene Bauten der Johannes-Kirche von Ephesos: Baptisterion und Skeuophylakion", **İstanbuler Mitteilungen Band 32**, pp: 236–252.

Büyükkolancı, M. (1999) "Excavation, Restoration and Consevation at the Church of St. John in Ephesus/ Selçuk, 1974-1998", **VII. Simposia Di Efeso Su S. Giovanni Apostolo, Turchia: La Chiesa e la Storia XIII** (pp: 321-326). Istituto Francescano di Spiritualita, Rome.

Büyükkolancı, M. (2001) **St. Jean Hayatı ve Anıtı**, Efes Vakfı, İstanbul.

Büyükkolancı, M. (2007) "Quelques Exemples de Plaques de Parapet des VIIe-XIIe Siècles Provenant de Saint-Jean á Éphèse", **La Sculpture Byzantine VIIe-XIIe Siècles**, (pp: 71–78). BCH Supplement 49, Athens.

Büyükkolancı, M. (2009) "Ayasuluk Kazı Çalışmaları" **30. Kazı Sonuçları Toplantısı**, C. 4, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, pp: 219-232.

Dennert, M. (1997) **Mittelbyzantinische Kapitelle Studien zu Typologie und Chronologie**, Asia Minor Studien Band 25, Bonn.

Dennert, M. (1998) "Spätantike und Byzantinische Bauskulptur", **Beiträge Eines Symposions in Mainz**, (pp. 119-131). Franz Steiner Verlag, Stuttgart.

Fıratlı, N. (1990) **La Sculpture Byzantine Figurée Au Musée Archaéologique D'Istanbul**, Librairie d'Amerique et d'Orient, Paris.

Grabar, A. (1963) **Sculptures Byzantines de Constantinople IVe-Xe Siècle**, Maisonneuve, Paris.

Grabar, A. (1976) **Sculptures Byzantines du Moyen Age II (XIe-XIVe siècle)**, Picard, Paris.

Gültekin, H. ve Sezer C. ve Baran M. (1962) "Efes'te St.Jean Bazilikası Kazı ve Restorasyon Çalışmaları" **Türk Arkeoloji Dergisi**, 12/1, pp: 49-52.

Hebert, L. (2000) The Temple-Church at Aphrodisias. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). New York University.

Kautsch, R. (1936) **Kapitellstudien Biträge zu Einer geschichte des Spätantiken Kapitells im Osten Vom Vierten bis ins Siebente Jahrhundert**, Studien Zur Spätantiken Kunstgeschiste 9, Walter de Gruyter, Berlin-Liepzig.

Mango, C. ve Hawkins, J.W. (1968) "Additional Finds at Fenari İsa Camii, İstanbul", **Dumbarton Oaks Papers**, 22, pp: 177-184.

Morganstern, J. (1983) "The Byzantine Church at Dereağzı and Its Decoration", **Istanbuler Mitteilungen**, 29, pp: 134-154.

Megav, A. H. (1966) "The Skripou Screen", **Annual of the British School of Archaeology at Athens**, 61, pp: 1-32.

Niewöhner, P. (2007) **Aizanoi, Dokimion und Anatolien Stadt und Land, Siedlungs und Steinmetzwesen vom Späteren 4. bis ins 6. Jahrhundert n. Chr.** Reichert Verlag Wies , Berlin.

Ödekan, A. (2007) **Kalanlar: 12. ve 13. Yüzyıllarda Türkiye'de Bizans**, Vehbi Koç Vakfı, İstanbul.

Ötüken, Y. (1996) **Forschungen Im Nordwestlichen Kleinasien Antike und Byzantinische Denkmäler in der Provinz Bursa**, İstanbuler Mitteilungen Band 41, İstanbul.

Ötüken, Y. (2006) "La Basilica di San Nicola a Myra", **San Nicola, Splendori d'arte d'Oriente e d'Occidente**, (pp: 47–60) Castello Siveno, Bari.

Peschlow, U. (1975) "Byzantinische Plastik in Didyma", **Istanbuler Mitteilungen**, 25, pp: 211-257.

Papalexandrou, A. (1998) The Church of The Virgin Skripou: Architecture, Sculpture and Inscriptions in Ninth-Century Byzantium. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Princeton Universty.

Parman, E. ve Atasoy, S. (1983) "Bizans Sanatı", **Anadolu Medeniyetleri II, Yunan/Roma/Bizans**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul.

Parman, E. ve Altınsapan, E. (2001) "Eskişehir-Seyitgazi-Kümbet Köyü'nde Himmet Baba Türbesi ve Devşirme Malzemesi", **Arkeoloji ve Sanat Tarihi Araştırmaları Yıldız Demiriz'e Armağan**, Simurg, İstanbul. pp: 115-228.

Parman, E. (2002) **Ortaçağ ve Bizans Döneminde Frigya (Phrygia) ve Bölge Müzelerindeki Taş Eserler**, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Rodley, L. (1994) **Byzantine Art and Architecture An Introduction**, Cambridge Universty Press.

Russo, E. (1999) "La scultura a Efeso in eta Paleocristiana e Bizantina. Pirimi Lineamenti", **Efeso Paleocristiana e Bizantina – Frühchristliches und Byzantinisches Ephesos**, Archaologische Forschungen Band 3, pp: 26-53.

Russo, E. (2001) "Sculture Paleocristiane e Byzantine dell'Artemission di Efeso", **Der Kosmos Der Artemis Von Ephesos** (pp: 265-278), Österreichisches Archäelogisches Institut, Vien.

Sheppard, C.D. (1969) "Byzantine Carved Marble Slabs" **The Art Bulletin**, 51/1, pp: 65-71

Sodini, J.P. (2007) "La Sculpture Byzantine (VIIe-XIIe siècles): Acquis Problèmes et Perspectives", **La Sculpture Byzantine VIIe-XIIe Siècles**, (pp: 5–35). BCH Supplement 49, Athens.

Sotiriu, G.A. (1921-1922) "Die Grabungen der Byzantinischen Kirche des Johannes Thelogos zu Ephesos (neu-griech), **Archaiologikon Deltion**, 7, pp: 89–226.

Sotiriu, G.A. ve Keil, J. ve Hörmann, H. (1951) **Die Johanneskirche in Ephesos,** Forschungen in Ephesos, IV/3, Österreichisches Archaelogisches Institut, Vien.

Ulbert, T. (1969-1970) "Untersuchungen zu den Byzantinischen Reliefplatten des 6. bis 8. Jahrhunden", **Istanbuler Mitteilungen**, 19–20, pp: 339–357.

Ulbert, T. (1969) **Studien zur Dekorativen Reliefplastik des Östlichen Mittelmeerraumes. Schrankenplatten des 4.-10. Jahrhunderts**, Miscellana Byzantina Monacensia, 10, Munich.

Westphalen, S. (1998) "Die Basilika von Priene. Architektur und Liturgishe Ausstattung." **İstanbuler Mitteilungen**, 48, pp: 279–340.

Yalçın, A.B. (1999) "Alcune Osservazione Sul Decoro Scultoreo Mediobizantino Della Basilica di S. Giovanni", **VII. Simposia Di Efeso Su S. Giovanni Apostolo, Turchia: La Chiesa e la Storia XIII**, (pp: 301-319). Istituto Francescano di Spiritualita, Rome.

Yalçın, A.B. (2001) "Anadolu'da Orta Bizans Dönemi Mimari Plastiği ve Bilinmeyen Bir Örnek", **V. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri**, Hacettepe Üniversitesi Sanat tarihi Bölümü, pp: 549–562.

Yalçın, A.B. ve Büyükkolancı, M. (2003) "Gli Architravi Del Templon Medievale Della Basilica Di S. Giovanni", **IX. Simposia Di Efeso Su S. Giovanni Apostolo, Turchia: La Chiesa e la Storia XVII**, (pp: 293–305) Istituto Francescano di Spiritualita, Rome.

Zolt, T. (1994) **Kapitellplastik Konstantinopels vom 4. bis 6. Jahrhundert n. Chr. : Mit Einem Beitrag zur Unterzuchung des İonischen Kämpferkapitells**, Asia Minor Studien Band 14, Bonn